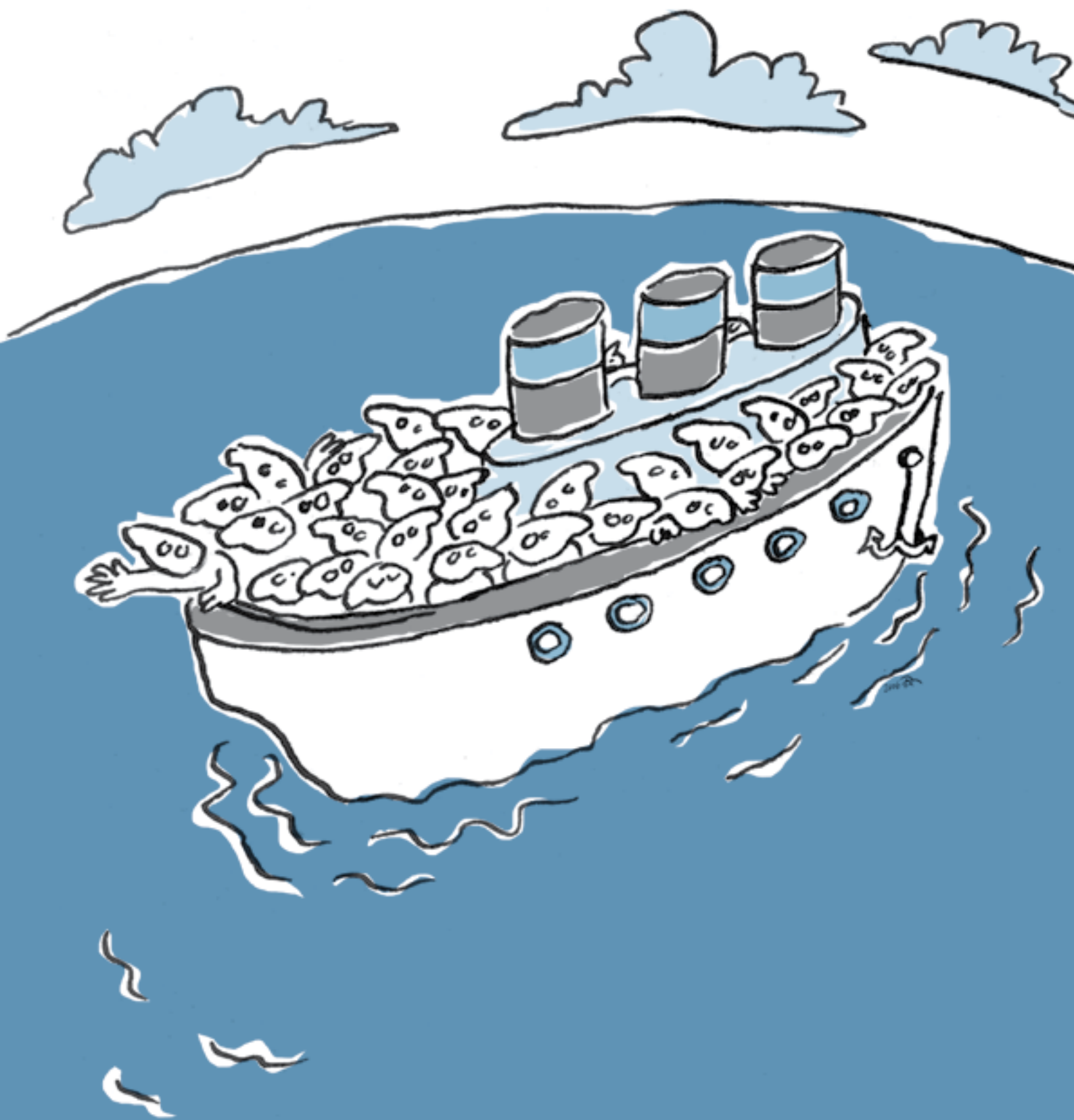

„A HAJÓ MEGTELT”

6/1a ESETLEÍRÁSOK

A

A svájciak gazdag, évszázados alkukban csiszolt, garanciákra épülő, többnemzetiségű, ugyanakkor szigorúan haszonelvű demokráciája mindig szívesen zárkózott el a világtól. Mégis, Svájcban az első világháború idején hatszázezer menekült, tehát az összlakosság 15,4 százaléka tartózkodott. Az idegenek újabb beözönlésének lehetősége a harmincas években megrémítette a közvéleményt. Svájc már 1938. augusztus 19-én lezárta határait. S még azt megelőzően felkérte a német hatóságokat, hogy a zsidók útlevelébe jól láthatóan pecsételjék bele a betűt, hogy azon nyomban visszafordíthassák őket a határról. Összesen 296 ezer idegen állampolgárnak nyújtott ideiglenes menedékjogot, ezek közül azonban legföljebb néhány tízezer volt zsidó, akikről már csak azért sem vezettek nyilvántartást, mert a „faji üldözöttek” befogadása elől az alpesi ország elvi alapon elzárkózott. Az államrendőrség idegenrendészete elérte, hogy 1941-ben már csak a lakosság 5,2 százaléka élt menekültként Svájcban, akiket szigorúan ellenőriztek.

Egy rendőrparancsnok, Paul Grüninger, aki 1939 tavaszán mégiscsak hajlandó volt befogadni háromezer üldözött, zömmel osztrák zsidót, szocialista menekültként tüntette fel őket, s így, az előírásokat megszegve mentette meg őket. Emberséges tettét a svájci hatóságok nem nézték jó szemmel: 1939 végén hamis papírok kiállítása miatt leváltották, majd egy per során megfosztották jogaitól, és jelentős összegű pénzbírságra ítélték.

Pelle János: *Svájc – a múlt terhe*. www.c3.hu/scripta/multesjovo/98/04/24 alapján

B

A menekültkérdés kezelésének elbírálásakor felmerül egy azzal szorosan összefüggő probléma: volt-e reális esélye annak, hogy Hitler seregei előzönlök Svájcot? A német támadás lehetőségét mérlegelve foglalthatunk csak állást a zsidó menekültek be nem fogadásáról. Nehéz ugyanis szemrehányást tenni egy országnak, melynek a függetlensége csak hajszálon függött, hogy nem vonta magára az egész Európát leigázó náci diktátor haragját. Svájc nemcsak banktrezorként, kémközpontként és közlekedési útvonalként volt nélkülözhetetlen a náci számára, de nem lebecsülendő ipari potenciálját is igénybe vették. Másrészt arról sem szabad elfeledkezni, hogy Svájc bizonyos mértékig rá is kényszerült a Németországból származó, kétes eredetű arany megvásárlására, mert az Egyesült Államok 1941 júniusában zárta a svájci nemzeti banknak Fort Knoxban biztonságba helyezett aranykészletét. Az is tény, hogy a Hitlerrel szövetséges, illetve az általa megszállt országokkal körülvevett Svájc egészen 1945-ig rá volt utalva a német szén- és olajszállításokra.

1944 februárjában svájci diplomaták figyelmeztető leveleket küldtek egyszerre Bernbe és Genfbe a Nemzetközi Vöröskereszt központjába, hogy a még életben lévő zsidókat megsemmisítő táborokba szándékoznak küldeni a németek. Erre a svájci külügyminiszter elítélte azokat a svájci diplomatákat, akik lépéseket tesznek a zsidók megmenetése érdekében. „Ez nem tartozik a feladatkörükbe. Milyen joggal keveredik bele egy svájci diplomata a humanitárius ügyekbe?” – hangoztatta.

Ennek tudatában értékelhetjük csak igazán a budapesti svájci ügyvivő, Karl Lutz hősiességét, aki kormánya utasításaival szembeesegülve vállalkozott menlevelek kiosztására, s ezzel életek ezreit mentette meg. A svájci állam pecsétjével való visszaélés vádjával a háború után felelősségre vonták Lutzot Svájcban.

Pelle János: *Svájc – a múlt terhe*. www.c3.hu/scripta/multesjovo/98/04/24 alapján

6/1b ESETLEÍRÁSOK

C

Amerikai zsidó szervezetek képviselői, majd befolyásos izraeli személyiségek idézték fel a semleges Svájc erősen vitatható viselkedését a második világháború alatt, s fogalmazták meg azt a vádat, hogy a legnagyobb bankok, az állami hatóságok közreműködésével eltulajdonították az üldözött európai zsidók odamenekített vagyonát. A vádak kapcsán követeléseket is megfogalmaztak.

Az amerikai Estelle Sapir édesapja a II. világháború előtt 18 000 dollárt tett be a Credit Suisse nevű svájci bankba. A ma 72 éves hölgy a kérelmét hússzor nyújtotta be a bankhoz, és azt mindannyiszor elutasították. Hiányzott ugyanis a náci által elpusztított férfi halotti bizonyítványa... Szabály, az szabály! Aztán jött egy svájci bankalkalmazott, aki jelentette, hogy bankja vészkorszakbeli okiratokat zúz be.

Sok svájci akkor kapott csak a szívéhez, amikor egy bizottság bizonyítékokat talált arra, hogy a svájci nemzeti bank 120 kiló olyan aranyat vásárolt a német birodalmi banktól, amely tudottan fogtömésekből és jegygyűrűkből eredt.

A jótételési igények szabotálása miatt Amerika kereskedelmi szankciókkal fenyegetett, mire a két legnagyobb svájci bank hajlandó lett 1,25 milliárd dollárt fizetni a túlélőknek. A svájci bankok letétjeiből 1998 elejétől humanitárius alapon folyósított összeg kis része Magyarországra is eljutott, a holocaust-túlélőknek folyósított járadék fejében.

Rajki András írása alapján, *Szombat* című folyóirat, 5758. év, novemberi szám

D

Az első világháború után az európai zsidóság tízezerrel kezdett alijázni, azaz bevándorolni a Szentföldre, amely akkor brit mandátumnak számított. A bevándorlás egy idő után meglehetősen felháborodást keltett az arab lakosság körében, így véres zavargásokat robbantottak ki. A főleg illegális bevándorlás és a természetes szaporodás következtében mindezek ellenére a palesztinai zsidóság létszáma negyed évszázad alatt 560 ezer főre, az első világháború utáni szám tízszeresére emelkedett. Az angolok bevándorlást korlátozó intézkedései különösen a náciizmus hatalomra kerülése után érintették hátrányosan az európai zsidóságot. 1939-ben az angol kormány kiadta a hírhedt Fehér Könyvet, a White Papert, amelyben az Izraelbe visszatérő zsidók számát 10 ezer főben maximálta. Ezzel tulajdonképpen lezárta Palesztinát a zsidó bevándorlók előtt a II. világháború küszöbén. Az angolok féltek egy esetleges arab–zsidó fegyveres harc miatt, nem akartak brit katonai erőket a térségben állomásoztatni, és feltétlenül maguk mögött akarták tudni az arab népek támogatását.

Ennek ellenére a palesztinai zsidóság felhagyott korábbi britellenes akcióival, és teljes mellszélességgel a náci ellen küzdő angol csapatok mellé állt. Ben Gurion (zsidó állam egyik alapító atyja) szavai szerint úgy kell harcolni Hitler ellen, mintha nem léteznék a Fehér Könyv, és úgy kell harcolni a Fehér Könyv ellen, mintha nem léteznék Hitler.

A mazsihisz.hu honlap információi alapján

6/2 MIÉRT SEGÍTÜNK, ÉS MIÉRT NEM SEGÍTÜNK?

CSOPORTOS FELADATLAP

Miután elolvastátok a csoport által kapott eseteleírást, és kiemeltétek belőle a tényeket, próbáljátok közösen meghatározni, hogy milyen belső szándékok, illetve félelmek mozgatták a leírás szereplőit: az önmaga felelősségére cselekvő egyént, a különféle szervezetek és az állam képviselőit!

SZEREPLŐK	MOZGATÓERŐK
Egyén	
Szervezet	
Állam	

6/3 HOGYAN DOLGOZOTT A CSOPORT?

MEGFIGYELŐI ÉRTÉKELŐ LAP

Minden vizsgált szempont esetében karikázd be annak az állításnak a betűjelét, amelyiket a leginkább igaznak érzed a csoport munkájára vonatkozóan. Értékkételedet rövid szöveges megjegyzésekkel is egészítsd ki!

	ÉRTÉKELÉS	MEGJEGYZÉS
1.	<p>Érvek</p> <p>a) A témához kapcsolódóan több érvet is meg tudnak fogalmazni.</p> <p>b) A témához kapcsolódóan néhány érvet megfogalmaznak.</p> <p>c) Nem tudnak megfelelően érvelni.</p>	
2.	<p>Információkezelés</p> <p>a) Jól használják a forrásokból összegyűjthető információkat.</p> <p>b) A forrás információit néhányszor képesek beépíteni mondanivalójukba.</p> <p>c) A forrás információit alig tudják beépíteni mondanivalójukba.</p>	
3.	<p>Aktivitás</p> <p>a) A vitában a csoport nagy része aktív.</p> <p>b) A vitában a csoport egy része aktív.</p> <p>c) A vitában a csoport túlnyomó része passzív.</p>	
4.	<p>Meggyőző erő</p> <p>a) Érveiket meggyőzően képviselik.</p> <p>b) Érveiket nem minden esetben képesek alátámasztani.</p> <p>c) Mondanivalójukat ritkán képesek érvekkel alátámasztani.</p>	
5.	<p>Kérdésfeltevés</p> <p>a) Vitapartnereiknek kérdéseket tudnak feltenni.</p> <p>b) Néhányszor képesek kérdést feltenni a vita folyamatában.</p> <p>c) Nincsenek feltett kérdéseik.</p>	

Antioxidánsok, emulgeátorok és a savanyítószer

300	Aszkorbinsav
301	* Nátrium-aszkorbát
302	Kalcium-aszkorbát
304	Aszkorbinsav zsírsav-észterei
306	Tokoferolok keveréke
307	Alfa-tokoferol
308	Gamma-tokoferol
309	Delta-tokoferol
310	* Propil-gallát
311	* Oktil-gallát
312	* Dodecyl-gallát
315	D-eritroaszorbinsav
316	Nátrium (D-eritroaszorbát)
320	* Butil-hidroxi-anizol (BHA)
321	* Butil-hidroxi-toluol (BHT)
322	Lecitinek
325	Nátrium-laktát
326	Kálium-laktát
327	Kalcium-laktát
330	Citromsav
331	Nátrium-citrátok
332	Kálium-citrátok
333	Kalcium-citrátok
334	Borkősav (L(+))
335	Nátrium-tartarátok
336	Kálium-tartarátok
337	Kálium-nátrium-tartarát
338	* Foszforsav
339	* Nátrium-foszfátok
340	* Kálium-foszfátok
341	* Kalcium-foszfátok
350	Nátrium-malátok
351	Kálium-malát (almasav káliumsó)
352	Kalcium-malátok (almasav kalciumsók)
353	Metaborkősav
354	Kalcium-tartarát
355	Adipinsav
356	Nátrium-adipát
357	Kálium-adipát
363	Borostyánkősav
380	Triammónium-citrát
385	Kalcium-dinátrium-(etilén-diami)-tetraacetát

Sűrítőanyagok, zselésítőszer

400	Alginsav
401	Nátrium-alginát
402	Kálium-alginát
403	Ammónium-alginát
404	Kalcium-alginát
405	(Propán-1,2-diol)-alginát
406	Agar
407	* Karragén (gyöngyuzumó)
407a	Feldolgozott eucema moszat (PES)
410	Szentjánoskenyér liszt
412	* Guar gumi (guar gyanta)
413	* Tragantmészga
414	Gumiarábikum
415	Xantán-gumi (xantán-gyanta)
416	Karaya-gumi (kara-gumi)
417	Tara magliszt
418	Gellán-gumi
420	Szorbit
421	Mannit
422	Ammóniumfoszfátid (Glicerín)
431	Polioxietilén (40) sztearát
432	Polioxietilén-szorbitán-monolaurát (poliszorbát 20)
433	Polioxietilén-szorbitán-monooleát (poliszorbát 80)
434	Polioxietilén-szorbitán-monopalmitát (poliszorbát 40)
435	Polioxietilén szorbitán-monosztearát (poliszorbát 60)
436	Polioxietilén-szorbitán-trisztearát (poliszorbát 65)
440	Pektinek
442	Ammónium-foszfátidok
444	Szacharóz-acetát-izobutirát
445	Difoszfátok (Pirofoszfátok)
450	* Difoszfátok (Pirofoszfátok)
451	* Trifoszfátok
452	* Polifoszfátok
460	Cellulóz
461	Metil-cellulóz
463	(Hidroxi-propil)-cellulóz
464	(Hidroxi-propil)-metil-cellulóz
465	Etil-metil-cellulóz
466	* (Karboxi-metil)-cellulóz
470a	Zsírsavak nátrium-, kálium- és kalcium sói
470b	Zsírsavak magnézium sói
471	Zsírsavak mono- és digliceridjei
472a	Zsírsavak mono- és digliceridjeinek ecetsav- észterei
472b	Zsírsavak mono- és digliceridjeinek tejsav- észterei
472c	Zsírsavak mono- és digliceridjeinek citromsav- észterei
472d	Zsírsavak mono- és digliceridjeinek borkősav- észterei

25/5b AZ ÉLELMISZEREK ENGEDÉLYEZETT ADALÉKANYAGAI

AZ E-SZÁMOK JEGYZÉKE

Sűrítőanyagok, zselésítőszerek (folytatás)

472e	Zsírsavak mono- és digliceridjeinek mono- és diacetyl-borkósav észterei
472f	Zsírsavak mono- és digliceridjeinek ecetsav és borkósav-észterei
473	Zsírsavak szacharóz észterei
474	Zsírsavak gliceridjei
475	Zsírsavak poliglicerin észterei
476	Poliricinolsav poligliceridje
477	Zsírsavak propán-1,2-diol észterei
479b	Hőkezeléssel oxidált szójaolaj zsírsavak mono- és digliceridjeivel reagáltatva
481	Nátrium-sztearoil-2-laktilát
482	Kalcium-sztearoil-2-laktilát
483	Sztearil-tartarát
491	Szorbitán-monosztearát
492	Szorbitán-trisztearát
493	Szorbitán-monolaurát
494	Szorbitán-monooleát
495	Szorbitán-monopalmitát
496	Szorbitán-trioleát
500	Nátrium-karbonátok
501	Kálium-karbonátok
503	Ammónium-karbonátok
504	Magnézium-karbonátok
507	Sósav
508	Kálium-klorid
509	Kalcium-klorid
510	* Ammóniumklorid (szalmiák)
511	Magnézium-klorid
512	Ón(II)-klorid
513	Kénsav
514	Nátrium-szulfátok
515	Kálium-szulfátok
516	Kalcium-szulfát
517	Ammónium-szulfát
520	Alumínium-szulfát
521	Alumínium-nátrium szulfát
522	Alumínium-kálium szulfát
523	Alumínium-ammónium szulfát
524	Nátrium-hidroxid
525	Kálium-hidroxid
526	Kalcium-hidroxid
527	Ammónium-hidroxid
528	Magnézium-hidroxid
529	Kalcium-oxid
530	Magnézium-oxid
535	Nátrium-ferro-cianid
536	Kálium-ferro-cianid

538	Kalcium-ferro-cianid
539	Nátrium-tioszulfát
540	* Kalcium-difoszfát
541	* Savanyú alumínium-nátrium-foszfát
543	* Nátrium-kalcium-polifoszfát
544	* Kalcium-polifoszfát
550	Nátrium-szilikátok
551	Szilícium-dioxid
552	Kalcium-szilikát
553a	Magnézium-szilikátok
553b	Talkum
554	Alumínium-nátrium-szilikát
555	Alumínium-kálium-szilikát
556	Alumínium-kalcium-szilikát
558	Bentonit
559	Alumínium-szilikát (kaolin)
570	Zsírsavak
574	Glükonsav
575	Glükono-delta-lakton
576	Nátrium-glukonát
577	Kálium-glukonát
578	Kalcium-diglukonát
579	Vas(II)-glukonát
585	Vas(II)-laktát

Aromák és ízfokozók

620	* Glutaminsav
621	* Nátrium-glutamát
622	* Kálium-glutamát
623	* Kalcium-diglutamát
624	* Ammónium-glutamát
625	* Magnézium-diglutamát
626	Guanilsav
627	Dinátrium-guanilát
628	Dikálium-guanilát
629	Kalcium-guanilát
630	Inozinsav
631	Dinátrium-inozinát
632	Dikálium-inozinát
633	Kalcium-inozinát
634	Kalcium-5'-ribonukleotidok
635	Dinátrium-5'-ribonukleotidok
636	Maltol
637	Etilmaltol
640	Glicin és nátrium sója
641	L-leucin

Egyebek

900	Dimetil-polisziloxán
901	Fehér és sárga méhviasz
902	Kandelilla viasz
903	Karnauba viasz
904	Sellak
905	Ásványolaj, élelmiszer tisztaságú
907	* Mikrokristályos viaszok
911	Zsírsavak metil észterei
912	Montánsav észterek
914	Oxidált polietilén viasz
916	Kalcium-jodát
917	Kálium-jodát
920	L-cisztein és hidrokloridjai (nátrium- és káliumsók)
921	L-cisztin és hidrokloridjai (nátrium és káliumsók)
925	* Klór
926	* Klórdioxid
927b	Karbamid
938	Argon
939	Hélium
941	Nitrogén
942	Dinitrogén-oxid
948	Oxigén
950	* Aceszulfám K
951	* Aszpartám
952	* Ciklaminsav és ciklamátok
953	Izomalt
954	* Szacharin és nátrium-, kálium-, kalcium sói

957	Taumatín
959	* Neoheszperidin DC
965	Maltit
966	Laktit
967	Xilit
999	Quillaja kivonat
1105	Lizozim
1200	Polidextróz
1201	Polivinil-pirrolidon
1202	Polivinil-polipirrolidon
1404	Oxidált keményítő
1410	Monokeményítő-foszfát
1412	Dikeményítő-foszfát
1413	Foszforilezett-dikeményítő-foszfát
1414	Acetilezett-dikeményítő-foszfát
1420	Acetilezett-keményítő
1422	Acetilezett-dikeményítő-adipát
1440	(Hidroxi-propil)-keményítő
1442	(Hidroxi-propil)-dikeményítő-foszfát
1450	Keményítő-nátrium-oktenil-szukcinát
1505	Trietil-citrát
1518	Triacetin
1520	Propilén-glikol
1521	Polietilén-glikol

Sorszám nélkül:

- * Kinin
- * Kvaszifa
- * Pektinek

Ez a gyűjtemény az élelmiszer-adalékanyagok teljes listája – sorszámmal és megnevezéssel. A csillaggal megjelöltekről és a velük kapcsolatos problémákról részletesebben tanárodtól érdeklődhetsz, vagy olvashatsz róluk a Hulladék Munkaszövetség www.humusz.hu, illetve a Zöld Pók Hálózat www.zpok.hu honlapján.